

Implementacja w prawie karnym.

Jak regulacje międzynarodowe
wpływają na treść norm penalnych



Dominik Zając

Ramowy spis treści

Wykaz skrótów	15
Przedmowa	21
Wprowadzenie	23
Rozdział 1. Prawo karania w kontekście międzynarodowym	29
Rozdział 2. Prawo międzynarodowe jako zbiór regulacji rzutujących na kształt krajowego prawa karnego	73
Rozdział 3. Typologia regulacji prawa międzynarodowego w obszarze <i>ius puniendi</i>	127
Rozdział 4. Typologia zobowiązań międzynarodowych w obszarze materialnego prawa karnego	203
Rozdział 5. Interpretacja prawa międzynarodowego	269
Rozdział 6. Implementacja jako proces tworzenia i stosowania prawa	333
Rozdział 7. Weryfikacja modelu implementacji na przykładzie systemów krajowych	413
Wnioski końcowe	493
Bibliografia	497

Szczegółowy spis treści

Wykaz skrótów	15
Przedmowa	21
Wprowadzenie	23

Rozdział 1. Prawo karania w kontekście międzynarodowym

1.1.	Wprowadzenie	29
1.2.	Prawo karania jako metoda zaspokajania potrzeb społecznych	30
1.2.1.	Za co karać?	32
1.2.2.	Jak karać?	36
1.3.	Prawo karania jako kompetencja władzy państwowej	37
1.3.1.	Rys historyczny	38
1.3.2.	Prawo karania jako kompetencja przynależna poszczególnym pionom władzy państwowej	50
1.3.2.1.	Władza wykonawcza	51
1.3.2.2.	Władza ustawodawcza	54
1.3.2.3.	Władza sądownicza	56
1.3.3.	Prawo karania jako kompetencja wyłączna państwa, dookreślana treścią prawa międzynarodowego	57
1.4.	Prawo karne jako instrument <i>ius puniendi</i> . Ujęcie normatywne	61
1.4.1.	Norma jednostki (sankcjonowana)	65
1.4.2.	Norma organu (sankcjonująca)	68
1.4.3.	Norma kompetencyjna	69
1.5.	Podsumowanie	70

Rozdział 2. Prawo międzynarodowe jako zbiór regulacji rzutujących na kształt krajowego prawa karnego

2.1.	Wprowadzenie	73
2.2.	Prawo międzynarodowe jako zbiór dyrektyw postępowania w sytuacji styku interesów państw	74
2.3.	Prawa człowieka jako zespół regulacji prawa międzynarodowego dotyczący relacji między państwem a jednostką	79
2.4.	Horyzontalne i wertykalne ujęcie prawa międzynarodowego	82
2.5.	Źródła prawa międzynarodowego	87
2.5.1.	Umowa międzynarodowa jako źródło regulacji rzutujących na prawo karania	91
2.5.2.	Zwyczaj międzynarodowy jako źródło regulacji rzutujących na prawo karania	98
2.5.3.	Zasady ogólne uznane przez narody cywilizowane jako źródło regulacji rzutujących na prawo karania	107
2.5.4.	Orzecznictwo sądów jako źródło regulacji rzutujących na prawo karania	112
2.5.5.	Doktryna prawa międzynarodowego jako źródło regulacji rzutujących na prawo karania	120
2.5.6.	Wiążące akty prawne wydawane przez podmioty niepaństwowe	121
2.5.7.	<i>Soft law</i>	123
2.5.8.	Możliwość odwoływania się do zasad słuszności w przypadku norm prawa karnego (<i>equity</i>)	125
2.6.	Podsumowanie	125

Rozdział 3. Typologia regulacji prawa międzynarodowego w obszarze *ius puniendi*

3.1.	Wprowadzenie	127
3.2.	Kwestie terminologiczne. Odmienności między prawem międzynarodowym i karnym	128
3.3.	Regulacje o charakterze <i>ius cogens</i> i <i>ius dispositivum</i>	129
3.4.	Zobowiązania <i>erga omnes</i> i <i>inter pares</i>	136
3.5.	Materialne i formalne źródła regulacji międzynarodowych	139
3.6.	Regulacje samoistne i niesamoistne (pomocnicze)	140
3.7.	Regulacje fakultatywne i obligatoryjne/kategoryczne	145
3.8.	Regulacje o skutku zewnętrznym i zobowiązania o skutku wyłącznie wewnętrznym	147
3.9.	Regulacje odnoszące się do wartości o charakterze globalnym i lokalnym	149
3.10.	Regulacje rozszerzające <i>ius puniendi</i> i zobowiązania limitujące <i>ius puniendi</i>	151
3.11.	Regulacje wzmacniające ochronę praw człowieka oraz wzmacniające ochronę innych wartości	155
3.12.	Regulacje wiążące państwo wyłącznie jako organizm polityczny oraz zobowiązania mogące wiązać adresatów norm penalnych	158
3.12.1.	Zakaz/nakaz	164
3.12.2.	Reguły postępowania z dobrem prawnym jako wypowiedzi dookreślające treść zakazu	170

3.12.3.	Dodatkowe kryteria ukarania	172
3.12.4.	Nakaz wymierzenia kary	174
3.12.5.	Norma kompetencyjna	175
3.12.6.	Samowykonalność a dualizm adresatów norm penalnych	176
3.13.	Regulacje o charakterze niepenalnym rzutujące na sposób wykonywania <i>ius puniendi</i>	178
3.14.	Regulacje rzutujące na kształt <i>ius puniendi</i> w okresie normalnego funkcjonowania państwa oraz zobowiązania dotyczące stanu wyjątkowego	179
3.15.	Regulacje wywodzone z prawa Unii Europejskiej	181
3.15.1.	Bezpośrednia skuteczność prawa Unii	183
3.15.2.	Pierwszeństwo w stosowaniu	186
3.15.3.	Prawo unijne o charakterze penalnym	187
3.15.3.1.	Normy minimalne – art. 83 TFUE	188
3.15.3.2.	Kompetencja do stanowienia przepisów penalizujących – art. 325 TFUE	191
3.15.3.3.	Inne akty prawa unijnego jako źródła zobowiązań o charakterze penalnym	193
3.15.4.	Prawo unijne o charakterze regulatywnym	197
3.16.	Postanowienia Statutu Rzymskiego MTK jako regulacje rzutujące na kształt krajowego prawa karnego	199
3.17.	Podsumowanie	201

Rozdział 4. Typologia zobowiązań międzynarodowych w obszarze materialnego prawa karnego

4.1.	Wprowadzenie	203
4.2.	Ogólna charakterystyka zobowiązań rzutujących na kształt materialnego prawa karnego	204
4.3.	Zobowiązania rzutujące na ogólne przesłanki przypisania odpowiedzialności karnej	210
4.3.1.	Granica wieku odpowiedzialności karnej a zasada winy	211
4.3.2.	Kwestie intertemporalne. <i>Nullum crimen sine lege</i>	214
4.4.	Zobowiązania rzutujące na kształt typizacji	216
4.4.1.	Zobowiązania nakładające obowiązek penalizacji nowego typu oraz zobowiązania wskazujące na znamiona modalne	217
4.4.1.1.	Zobowiązanie pokrywające się z treścią prawa krajowego	217
4.4.1.2.	Zobowiązanie do penalizacji czynu pokrywające się częściowo z zakresem penalizacji krajowej	221
4.4.1.3.	Zobowiązanie do penalizacji czynu pozostającego poza zakresem krajowej typizacji	222
4.4.2.	Zobowiązania do penalizacji zawierające komplet znamion	225
4.4.3.	Zobowiązania odwołujące się do strony podmiotowej	227
4.4.3.1.	Zobowiązania pomijające stronę podmiotową	227
4.4.3.2.	Zobowiązania odnoszące się do zamiaru	229
4.4.3.3.	Zobowiązania odnoszące się do nieumyślności	231
4.4.4.	Zobowiązania precyzujące definicję znamienia	232
4.4.5.	Zobowiązania o charakterze ogólnym	235

4.4.6.	Zobowiązania nakładające obowiązek penalizacji jednosprawstwa oraz innych form sprawczych	235
4.4.6.1.	Zobowiązania odnoszące się wyłącznie do jednosprawstwa	236
4.4.6.2.	Zobowiązania precyzujące obowiązek penalizacji współdziałania	237
4.4.7.	Zobowiązania nakładające obowiązek penalizacji dokonania oraz form stadialnych	242
4.4.8.	Zobowiązania nakazujące stosowanie reakcji represyjnej	245
4.4.9.	Zobowiązania odnoszące się do ograniczenia/wyłączenia odpowiedzialności karnej	245
4.5.	Kara	247
4.5.1.	Zobowiązania rzutujące na generalny sposób karania	248
4.5.2.	Zobowiązanie odnoszące się do zagrożenia karą	252
4.5.3.	Zobowiązanie odnoszące się do ubocznych form represji	255
4.6.	Zobowiązania odnoszące się do jurysdykcji	257
4.6.1.	Zobowiązania rzutujące na generalny kształt jurysdykcji	258
4.6.2.	Zobowiązania dookreślające granice jurysdykcji w odniesieniu do konkretnych typów czynów	261
4.7.	Podsumowanie	267

Rozdział 5. Interpretacja prawa międzynarodowego

5.1.	Wprowadzenie	269
5.2.	Wykładnia prawa międzynarodowego	270
5.2.1.	Założenia ogólne	273
5.2.2.	Wykładnia językowa	276
5.2.3.	Wykładnia celowościowa	279
5.2.4.	Wykładnia systemowa	282
5.2.5.	Wykładnia innych źródeł prawa – odmienności	283
5.3.	Reguły kolizyjne	285
5.3.1.	<i>Lex specialis</i> w prawie międzynarodowym	289
5.3.2.	Zasada <i>lex posterior</i>	293
5.3.2.1.	<i>Lex posterior</i> a traktaty wiążące między tymi samym stronami	296
5.3.2.2.	<i>Lex posterior</i> w przypadku traktatów cechujących się innym katalogiem sygnatariuszy	298
5.3.2.3.	<i>Lex posterior</i> w kontekście zobowiązań rzutujących na treść norm penalnych	301
5.4.	Struktura prawa międzynarodowego	303
5.4.1.	Multicentryczność prawa międzynarodowego	303
5.4.1.1.	Organizacja Narodów Zjednoczonych	308
5.4.1.2.	Unia Europejska	315
5.4.1.3.	Rada Europy	316
5.4.1.4.	Inne centra prawotwórcze. Umowy bilateralne i o ograniczonym zakresie obowiązywania	318
5.4.2.	Fragmentacja prawa międzynarodowego	319
5.4.3.	Konstytucjonalizacja prawa międzynarodowego	324
5.5.	Podsumowanie	330

Rozdział 6. Implementacja jako proces tworzenia i stosowania prawa

6.1.	Wprowadzenie	333
6.2.	Implementacja jako proces	334
6.3.	Przedmiot implementacji	340
6.4.	Metoda wyodrębnienia pakietu zobowiązań jako przedmiotu implementacji	344
6.5.	Ustalenie treści normy prawa międzynarodowego	347
6.5.1.	Porządkowanie pakietu zobowiązań	349
6.5.2.	Zbieg norm	350
6.5.2.1.	Prawa człowieka a bezpieczeństwo światowe: sprawa Al-Jedda	353
6.6.	Test metody: wyodrębnianie i interpretacja normy prawa międzynarodowego	357
6.6.1.	Przedmiot czynności wykonawczej	358
6.6.2.	Czynność sprawcza – posiadanie	361
6.6.3.	Kara	369
6.6.4.	Jurysdykcja	372
6.6.5.	Ostateczne ustalenie treści normy prawa międzynarodowego	377
6.7.	Implementacja jako aktywność organów państwa a monizm i dualizm systemu prawa	379
6.8.	Implementacja – ujęcie teoretyczne	384
6.9.	Implementacja jako proces tworzenia prawa	388
6.9.1.	Konieczność – brak dopuszczalnej alternatywy	389
6.9.2.	Opcja – względy prakseologiczne	391
6.9.3.	Prawodawcze działania implementacyjne – ujęcie techniczne	399
6.9.3.1.	Odesłanie	400
6.9.3.2.	Powtórzenie/parafraza	403
6.10.	Implementacja jako proces stosowania prawa	407
6.11.	Podsumowanie	412

Rozdział 7. Weryfikacja modelu implementacji na przykładzie systemów krajowych

7.1.	Wprowadzenie	413
7.2.	Regulacje międzynarodowe w systemie prawa polskiego	414
7.2.1.	Normatywne znaczenie art. 9 Konstytucji RP a katalog źródeł prawa	414
7.2.2.	Ratyfikowana umowa międzynarodowa jako bezpośrednio wiążące źródło prawa międzynarodowego	418
7.2.2.1.	Samowystarczalność zobowiązania jako kryterium bezpośredniej skuteczności – art. 91 ust. 1 Konstytucji	423
7.2.3.	Akt organizacji międzynarodowej jako bezpośrednio wiążące źródło prawa międzynarodowego	427
7.2.4.	Pozostałe źródła prawa międzynarodowego	430
7.2.5.	Zbieg regulacji prawa międzynarodowego z perspektywy regulacji konstytucyjnych	432
7.2.6.	Wpływ przepisów konstytucyjnych na treść norm penalnych w perspektywie implementacji	435
7.2.6.1.	Artykuły 9, 87 oraz 91 Konstytucji jako wypowiedzi rzutujące na treść norm penalnych	435

Spis treści

7.2.6.2.	Znaczenie normatywne art. 42 Konstytucji dla dekodowania norm penalnych	436
7.3.	Niemiecki i brytyjski system prawa karnego wobec prawa międzynarodowego. Analiza prawnoporównawcza	438
7.3.1.	Republika Federalna Niemiec	438
7.3.2.	Zjednoczone Królestwo	445
7.4.	Implementacja na gruncie prawa polskiego – zadania władz ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej	450
7.4.1.	Władze ustawodawcza i wykonawcza	451
7.4.1.1.	Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii	453
7.4.1.1.1.	Znamię przedmiotu czynności wykonawczej	453
7.4.1.1.2.	Przemyt narkotyków	456
7.4.1.1.3.	Problem odpowiedzialności za handel narkotykami popełniony za granicą	460
7.4.1.2.	Problem jurysdykcji	462
7.4.1.2.1.	Zasada ochronna względna. Artykuł 110 § 1 k.k.	463
7.4.1.2.2.	Zasada ochronna bezwzględna. Artykuł 112 ust. 5 k.k.	466
7.4.1.3.	Bezpośrednia skuteczność prawa unijnego. Przypadek Rozporządzenia MAR	468
7.4.2.	Polska władza sądownicza	472
7.4.2.1.	Rozpoznawalność regulacji samowykonalnych	473
7.4.2.1.1.	<i>Nullum crimen</i> jako brzegowy warunek samowykonalności	475
7.4.2.1.2.	Samowykonalność regulacji ograniczających prawo karania	479
7.4.2.1.3.	Błędy argumentacyjne przy ocenie samowykonalności	481
7.4.2.2.	Reguły wykładni prawa międzynarodowego w orzecznictwie polskich sądów karnych	488
7.5.	Podsumowanie	491
	Wnioski końcowe	493
	Bibliografia	497